

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «КОРУПЦІЯ»

Постановка проблеми. Корупція в сучасному світі стала чинником, який реально загрожує економічній безпеці та конституційному ладу. Надзвичайно високий рівень корупції в деяких країнах визнано не тільки аналітиками, експертами, громадськими та міжнародними організаціями, а й навіть представниками вищих органів влади. Це явище негативно впливає на всі сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну та правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. Корумповані дії все більше витісняють правові та, що найбільш небезпечно, з аномалії перетворюються фактично на норму поведінки.

Мета. Дослідити політологічний зміст поняття «корупція», розглянути основні її види. Нами не ставилось завдання розглянути всі аспекти корупції (як в Україні так і по світу). Сконцентровано увагу на вирішенні таких **дослідницьких питань**:

- розкрити загальний зміст поняття «корупція» та інших її аспектів;
- з'ясувати специфіку «корупційних схем»;
- прослідкувати шкоду від корупції та причини її виникнення.

Стан дослідження. Оскільки ця тема не є новою, її вивченням займалися та займаються такі видатні науковці та експерти в сферах політології, соціології, як А. К. Джейн, В. Танзі, П. Бардан, В. Криловецький, С. Гладіч, С. Роуз-Акерман, у роботах яких дається уявлення про вплив та фактори поняття «корупції» та проблеми пов'язані з цим. Завдяки цим дійсно розумним людям, більшість людей на сьогоднішній день є обізнаними в різних соціологічних та політологічних сферах.

Виклад матеріалу. Корупція (від лат. *corrumpere* - псувати) - протиправна діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їхніх прав і посадових можливостей для особистого збагачення; підкупність і продажність громадських і політичних діячів. Найчастіше термін застосовується по відношенню до бюрократичного апарату і політичної еліти. Характерною ознакою корупції є конфлікт між діями посадової особи та інтересами її працедавця або конфлікт між діями виборної особи й інтересами суспільства. Багато видів корупції аналогічні шахрайству, що здійснюється посадовою особою, та відносяться до категорії злочинів проти державної влади. До корупції може бути схильна будь-яка людина, що володіє дискреційними повноваженнями - повноваженнями щодо розподілу якихось ресурсів, що їй не належать, на свій розсуд (чиновник, депутат, суддя, співробітник правоохоронних органів, адміністратор, екзаменатор, лікар тощо). Головним стимулом до корупції є можливість отримання економічного прибутку (ренти), зв'язаного з використанням владних повноважень, а головним стримувальним чинником - ризик викриття і покарання [1][2]. **Види корупції:**

- Хабарництво: отримання особою в будь-якому вигляді винагороди (хабара) за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає хабара, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища;
- Розкрадання: умисне незаконне обернення певним способом чужого майна на свою користь або користь інших осіб із корисливих мотивів з використанням посадового становища;
- Шахрайство: поведінка, націлена на обман або введення в оману приватної або юридичної особи з метою особистої вигоди або вигоди третьої сторони;
- Вимагання: примушування приватної або юридичної особи сплатити гроші або надати інші цінності в обмін на певні дії або бездіяльність;
- Зловживання: зловживання владою або посадовим становищем, перевищення влади або посадових повноважень та інші посадові злочини, що вчиняються для задоволення корисливих чи інших особистих інтересів або інтересів інших осіб;
- Кумівство: перевага у наданні грошових коштів або іншого майна, переваг, пільг, послуг, нематеріальних активів наблизеним особам, родичам, ін.

- Інше: використання інформації, одержаної під час виконання посадових обов'язків, у корисливих чи інших особистих інтересах, необґрунтована відмова у наданні відповідної інформації, несвоєчасне її надання, надання недостовірної чи неповної службової інформації; неправомірне втручання з використанням посадового становища у діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкоджання виконанню ними своїх повноважень чи домагання прийняття неправомірного рішення [3].

«Те, що нам усе ще видається «нашими ментальними особливостями», закон уже давно трактує як корупційний злочин. З реальними термінами. І навпаки: деякі схеми, в яких ми чітко бачимо корупцію і хочемо бачити їх виконавців за ґратами, з точки зору закону є лише «порушеннями, пов'язаними з корупцією» або порушеннями економічної конкуренції і караються лише штрафами чи втратою посад. Де межа між «традицією» і кримінальним діянням? І як це – нас учили «своїх не здавати», а Кримінальний кодекс хоче, щоб ми повідомляли про чужі злочинні дії чи наміри». - Саме так трактує поняття «корупція» в Україні Валентин Криловецький, один з консультантів проекту «Корупція – це» [4].

Також за довгий період існування корупції в світі, з'явилося таке поняття, як **«корупційна схема»** - усталені або постійно діючі корупційні механізми, способи здобування та канали передачі грошей за колективної кримінальної діяльності. Правильним також було б цей феномен називати корупційною складовою організованою злочинністю. Корупційні схеми існують та діють у рамках офіційних легальних організацій як латентні (приховані) зв'язки-відносини між їх суб'єктами або учасниками, які використовують своє посадове або службове становище [5]. Наприклад, хабарі та відкати, системи «відмивання грошей» - є типовими історичними прикладами корупційних схем [6].

За типами взаємодіючих суб'єктів корупцію поділяють на 3 типи:

- Побутова корупція породжується взаємодією пересічних громадян і чиновників. У неї входять різні подарунки від громадян і послуги посадовій особі і членам її сім'ї. До цієї категорії також відноситься кумівство.

- Ділова корупція виникає при взаємодії влади і бізнесу. Наприклад, у разі господарської суперечки, сторони можуть прагнути заручитися підтримкою судді з метою винесення ухвали в свою користь.

- Корупція верховної влади стосується політичного керівництва і верховних судів у демократичних системах, тобто груп, що стоять при владі, недобросовісна поведінка яких полягає у здійсненні політики у власних інтересах й у збиток інтересам виборців [7]. Для успішних «корупційних» процесів потрібні **області збагачення**. На жаль за тривалий час існування поняття «корупції» у світі з'явилося безліч так званих «областей» та можливостей викрадання грошей (представлені найбільш прибуткові у плані корупції):

- Інвестиційні проекти; Державні закупівлі; Позабюджетні рахунки (пенсійні, дорожні фонди тощо); Податкові пільги; Продаж сировинних товарів за цінами нижче ринкових; Районування, оскільки воно впливає на вартість землі; Видобуток природних ресурсів; Продаж державних активів, особливо приватизація державних підприємств; Надання монопольного допуску до певного виду комерційної (особливо експортно-імпоротної) діяльності; Контроль над тіньовою економікою і нелегальним бізнесом (здирство, захист від переслідування, знищення конкурентів тощо); Призначення на відповідальні пости в органах влади [9].

Шкода від корупції – це якраз те, що змушує задуматись усіх свідомих громадян своїх держав, та що штовхає їх на боротьбу з корумпованою владою. Корупція викликає багато різних наслідків:

- неефективний розподіл і витрачання державних коштів і ресурсів; неефективність корупційних фінансових потоків з погляду економіки країни;
- втрати податків, коли податкові органи привласнюють собі частину податків;
- втрати часу через чинення перешкод, зниження ефективності роботи державного апарату в цілому;
- розорення приватних підприємств;

- зниження інвестицій у виробництво, уповільнення економічного зростання;
- пониження якості суспільного сервісу;
- нецільове використання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються, що різко знижує її ефективність;
- неефективне використання здібностей індивідів: замість виробництва матеріальних благ люди витрачають час на непродуктивний пошук ренти;
- зростання соціальної нерівності;
- посилення організованої злочинності — банди перетворюються на мафію;
- занепад політичної легітимності влади [10].

У високо корумпованих бюрократичних апаратах, більшість державних ресурсів свідомо прямують до каналів, де їх найлегше украсти або де найлегше збирати хабарі. Політика правлячої еліти стає направленою на придушення механізмів контролю над корупцією (див. нижче): свободи преси, незалежності системи правосуддя, конкуруючих еліт (опозиції) і далі індивідуальних прав громадян [8]. Так, деякі люди відзначають, що існують випадки, коли поведінка і зовнішній вигляд людини, є сигналом для правоохоронних органів до затримання людини задля здирства хабара. Існує також точка зору, що до корупції причетне терпиме відношення до неї. Згідно з одним аргументом, в історії розвитку багатьох країн (Індонезії, Таїланду, Кореї) були періоди, коли економіка і корупція росли одночасно. Згідно з іншим аргументом, хабарництво є лише реалізацією ринкових принципів у діяльності державних і муніципальних структур. Таким чином, терпиме відношення до корупції допустимо в умовах економічного буму або поки вона не зачіпає ефективність ринку загалом. Критики цієї точки зору заперечують, що унаслідок перерахованих вище причин, країни з високим рівнем корупції після періоду зростання, ризикують втратити сталість і впасти в низхідну спіраль [11].

Висновки. Корупція залишалась і залишається однією з найбільших проблем в багатьох країнах світу. Вплив корумпованої влади, починаючи з економіки і закінчуючи міжнародними відносинами, на суспільство нищівний. Безліч корупційних дій залишається для людей нормою, а в деяких країнах аномальні корупційні явища залишаються і стають нормою поведінки.

Література

1. Bardhan P. *Corruption and development // Journal of Economic Literature.* — 1997. — Vol. 25. — P. 1320.
2. Tanzi, V. *Corruption, Governmental Activities and Markets // IMF Working Paper 94/99.* — International Monetary Fund, Washington, DC. — 1994.
3. КОРУПЦІЯ [Електронний ресурс] // CORRUPTUA. — 2012. — Режим доступу до ресурсу: <http://corruptua.org/korupsiya/>.
4. Криловецький В. КОРУПЦІЯ [Електронний ресурс] / В. Криловецький, І. Курочка // Українська правда. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://life.pravda.com.ua/society/2017/07/10/225211/>.
5. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період : монографія / О. Ю. Бусол. — К. : Ін Юре, 2014. — 564 с.
6. *Potential Scheme: Bribes and Kickbacks* [Електронний ресурс]. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <http://guide.iacrc.org/potential-scheme-bribes-and-kickbacks/>.
7. КОРУПЦІЯ [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Корупція#cite_note-4.
8. Jain A. K. *Corruption: a review // Journal of Economic Surveys.* — 2001. — Vol 15, No. 1. — P. 71.
9. Tanzi V. *Corruption around the world. // IMF Staff Papers.* — 1998. — Vol. 45, No. 4. — P. 559.

10. Гладіч С. ШКОДА ВІД КОРУПЦІЇ [Електронний ресурс] / С. Гладіч. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lbsadm.gov.ua/upravlinnia-iustyttsii-informuie/item/1745-shkoda-vid-korupcii>.
11. Rose-Ackerman S. *The Political Economy of Corruption // Corruption and the global economy* / Ed. Elliott K. A. — Washington, DC: Institute for International Economics. — 1997. — P. 31.
12. Рудакевич О.М Пізнавальний потенціал теорії політичної системи в дослідженні політичної корупції / О.М Р13. Гончарук Т., Шумка М. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. – Львів, 2011. – С.215-222.
14. Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4. – С. 72-81.
15. Гурик М.І., Шумка М.Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Філософія». – Вип. 8. – Острог, 2011. – С. 36-46.
16. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.